

Innst. 233 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:73 S (2010–2011)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Kjell Ingolf Ropstad, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om innføring av mobbeombud i alle landets fylker

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremsette et forslag for Stortinget om innføring av mobbeombud i hvert fylke.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sonja Edvardsen, Svein Gjelseth, Anna Ljunggren, Hadia Tajik, Truls Wickholm og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Jon Georg Dale, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe, fra Sosialistisk Venstreparti, Aksel Hagen, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til representantforslaget.

Komiteen mener mobbing i skolen utgjør et betydelig samfunnsproblem. Komiteen mener det er alvorlig når enkeltelever ikke opplever at de blir

tatt på alvor, eller at skolen ikke griper inn når mobbingen blir gjort kjent for skolen. Komiteen viser til at det i 2010 og 2011 skal føres tilsyn med skolenes psykososiale miljø, og at dette er viktig for å kartlegge hvordan kommuner, fylkeskommuner og skoler følger opp mobbesaker.

Komiteen vil videre påpeke at trygghet og fravær av mobbing i skolehverdagen er av stor betydning for at hver enkelt elev skal oppnå best mulige læringsresultater.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, viser også til at regjeringen, sammen med sentrale nasjonale parter i 2011, gjennom signeringen av nytt manifest mot mobbing har forpliktet seg til å styrke arbeidet mot mobbing.

Flertallet mener det kan være nødvendig å styrke de mest utsatte elevenes rettssikkerhet og viser til at Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo har satt i gang en utredning om rettslige virkemidler mot mobbing og vurdering av opprettelse av ordning med elevombud.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre understreker viktigheten av at skolen er en arena uten mobbing. God skoleledelse og tidlig inngripen fra læreren er ikke bare en viktig forutsetning for å forhindre mobbing, det er også en avgjørende faktor for gode læringsmiljø.

Disse medlemmer mener derfor det er viktig at skoleledelsen får et større ansvar for bekjempelse av mobbing. Disse medlemmer viser til at det i de aller fleste tilfeller er læreren som kan være det viktigste mobbeombudet, all den tid læreren arbeider tett på elevene og slik kan gripe inn langt tidligere enn et utenforstående ombud vil få anledning til.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er avgjørende at man får en mer bevisst og helhetlig oppfølging av personer som er utsatt for mobbing. Kampen mot mobbing er ikke et arbeid som kan avsluttes, men en utfordring som må følges kontinuerlig. Disse medlemmer mener derfor det er positivt med alle tiltak som kan bidra til å skjerpe barns og voksnes holdning mot mobbing. Det er derfor positivt at regjeringen sammen med sentrale nasjonale parter har signert nytt manifest mot mobbing. Disse medlemmer mener dette er et skritt i riktig retning, men mener likevel det trengs langt mer omfattende virkemidler enn regjeringen hittil har vist vilje til å innføre.

Disse medlemmer viser videre til at det i grove tilfeller der barn blir utsatt for mobbing i skolen, ofte har endt med at man flytter elever til en annen skole. Disse medlemmer mener det i disse tilfellene åpenbart må fungere slik at det er «mobberer» som må skifte skole og ikke den som blir mobbet.

Disse medlemmer er uenige i Utdanningsdirektoratets konklusjon nylig om å fjerne bevilgningene til alle antimobbeprogrammene i skolen. Det er viktig at man har en kritisk gjennomgang av programmets kvalitet og dokumenterte virkning, slik at man satser på programmer med dokumentert effekt. Hovedproblemet er at få skoler har tatt programmene i bruk i de siste årene. En del skoleledere ønsker at det ikke skal være noe program mot mobbing, og vil håndtere det selv. Dette er flott, men kan, etter disse medlemmers syn, fort bli borte i alle oppgavene skolen har.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener grunnen til at det ikke blir slått hardt nok ned på mobbing i skolen, kan være at unnfallenhet ikke har noen konsekvenser for dem som forsømmer seg i forhold til mobbeofre. Overtramp i skolen må følges opp med reaksjoner, eksempelvis i form av bøter, når det beviselig foreligger brudd på opplæringslovens § 9 a; elevenes arbeidsmiljølov eller mobbeloven som den også kalles. Det er grunn til å anta at innføring av sanksjoner vil bidra til ansvarliggjøring og til at kommuner og skoler vil engasjere seg mer aktivt for et mobbefritt skolemiljø.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener det ikke er tvil om at det å bli mobbet kan sette varige spor. Mange bruker hele livet sitt til å bearbeide opplevelsene fra barne- og ungdomsårene. Disse medlemmer viser til en artikkel utgitt i Tidsskrift for den norske legeforening Nr. 15 – 9.

august 2007 hvor forfatterne har sammenholdt internasjonal forskning på sammenheng mellom mobbing og psykisk og somatisk helse. Deres funn viser at om lag 10 pst. av barn og unge i norske skoler blir utsatt for mobbing 2–3 ganger i måneden eller oftere. Mobbing kan settes i sammenheng med en rekke helseplager, og resultater fra tverrsnittsundersøkelser og prospektive studier viser gjennomgående en signifikant sammenheng mellom det å bli mobbet og symptomer på dårlig psykisk og somatisk helse. Artikkelforfatternes hovedbudskap er at mobbing er et samfunnsproblem med stor utbredelse i barne- og ungdomsmiljøer. Personer utsatt for mobbing kan utvikle mentale og kroppslige helseplager. Helsearbeidere bør vurdere om pasientens symptomer kan relateres til mobbing. Dette viser etter disse medlemmers mening at kampen mot mobbing må føres hele tiden. Det nytter ikke med hvileskjær i denne kampen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at i 2002 startet regjeringen Bondevik II «Manifest mot mobbing» og lanserte sin nullvisjon. Bakgrunnen var økende forekomst av mobbing i norske skoler og sterkt mediefokus på den negative utviklingen. Både kong Harald og statsminister Bondevik holdt nyttårstale om mobbing, og skoler ble tilbudt antimobbeprogrammer med dokumentert effekt. Det var mange som var uenige i det å lansere en nullvisjon, fordi de mente det var urealistisk. Men det sterke fokuset og de ambisiøse målene gav resultater.

Disse medlemmer viser til at mens mobbingen økte med gjennomsnittlig 10 pst. pr. år i perioden 1995 til 2001, var mobbingen i 2004 redusert med 30 pst. Det betyr at det går an å redusere mobbingen i skolen. Under Stoltenbergs regjeringsperiode ser vi at tallene igjen har gått opp og har holdt seg stabile på et alt for høyt nivå. Mobbesaker er kompliserte og følelsesladet, og det er krevende for involverte parter å løse situasjonen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre er av den oppfatning at barn og ungdom som opplever mobbing, har krav på bistand fra skolens og samfunnets side og imøteser med interesse resultatet av den pågående vurderingen av bl.a. en mobbeombudsordning.

Etter disse medlemmers syn må samfunnet tydelig markere nul-toleranse mot mobbing, og voksne må fremstå som gode rollefigurer, også på Internett. Det synes klart at det ikke reageres raskt nok eller slås hardt nok ned på mobbing i skolen.

Disse medlemmer viser til at komiteen har drøftet opprettelsen av et særskilt mobbeombud tidligere, jf. bl.a. Innst. 127 S (2009–2010) og Innst. S. nr. 262 (2008–2009). Disse medlemmer viser i

denne forbindelse til følgende merknad fra Høyre og Venstre i sistnevnte innstilling:

«Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at det er kun fire fylker som ikke har opprettet eller har vedtatt å opprette elevombud allerede. Disse medlemmer mener det vil være naturlig å tillegge disse elevombudene en rolle med hensyn til mobbing i stedet for å opprette nye ombud. De erfaringene man nå har med eget barne- og elevombud i Sverige, kan gi verdifulle innspill til hvordan rollen skal utformes.»

Det er etter komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiets syn viktig at en utenforstående part i mange tilfeller både kan bistå den som blir mobbet, men også bidra til større fokus blant lærere og skoleledelse på hvordan man forebygger og bekjemper mobbing.

Disse medlemmer støtter intensjonen i representantforslaget om at alle fylker skal ha ombud som organiserer og bistår i mobbesaker. Disse medlemmer mener likevel det er mest hensiktsmessig å organisere dette under et elevombud som har noe større ansvar enn bare kampen mot mobbing alene. Disse medlemmer viser i den forbindelse til høringsuttalelsen 3. februar 2011 fra Funksjonshemmedes fellesorganisasjon som støtter denne måten å organisere ombudet på.

Disse medlemmer mener det er nødvendig å få på plass et elevombud i alle landets fylker. Disse medlemmer understreker betydningen av at et elevombud må ha som ansvar å bistå ved alle brudd på opplæringsloven, ikke utelukkende i saker som angår mobbing.

Disse medlemmer viser til oppslag i VG den 14. februar 2011, der Barneombudet tar til ordet for å innføre sanksjoner som eksempelvis bøter til skoleeiere som bryter forvaltningslovens bestemmelser om mobbing. Disse medlemmer ønsker videre å opprette et eget elevombud for grunnskolen, og mener den beste måten å organisere et slikt tilbud på er å legge det inn under Barneombudets ansvarsområde.

Barneombudet understreker videre i den ovenfor nevnte artikkel behovet for en utenforstående aktør som kan ilegge sanksjoner. Disse medlemmer mener det er avgjørende at en slik myndighet legges til en institusjon som er uavhengig av skoleeier. Disse medlemmer mener derfor at fylkesmannen må gis mulighet til å ilegge sanksjoner.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak for Stortinget der det innføres ulike sanksjonsmuligheter overfor skoleeiere som bryter forvaltningslovens

bestemmelser knyttet til enkeltvedtak, og klageadgang i saker som omhandler mobbing.»

«Stortinget ber regjeringen opprette et elevombud for grunnskolen, og at dette blir lagt under Barneombudet.»

Disse medlemmer fremhever også at det pr. dato er fylkesmannens ansvar å ha kontrollrutiner for oppfølging av skoleeier i denne typen saker. Ettersom det i dag oppleves som at denne kontrollen er mangelfull, er det påkrevet at fylkesmannens ansvar for dette presiseres.

Disse medlemmer viser videre til disse medlemmers merknad i Innst. 12 S (2010–2011) der det blir foreslått en stortingsmelding knyttet til § 9 i opplæringsloven, med fokus på hvordan man skal innrette det forebyggende arbeidet mot mobbing.

Disse medlemmer viser utover dette til sine merknader i Innst. 12 S (2010–2011) der det er foreslått flere ulike tiltak for å forhindre mobbing.

Komiteens medlemmer fra Høyre er både overrasket og skuffet over den høye andelen elever som svarer at de blir mobbet, og det faktum at mobbetallene ikke viser nedgang til tross for at kommuner og skoler har tatt i bruk ulike programmer for å forebygge og bekjempe mobbing.

Når foreldre opplever at de i møte med skolen ikke blir tatt på alvor, mener komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti det er viktig å ha et sted å henvende seg for å få hjelp. Derfor mener dette medlem at det må innføres et mobbeombud i hvert fylke. Det vil være et lett sted å henvende seg til på et tidlig tidspunkt for foreldre, for å få hjelp til hvordan det kan bli slutt på mobbingen. Et slikt ombud vil etter dette medlems mening også kunne ha en pådriverrolle overfor skolene slik at det kontinuerlig jobbes mot mobbing på skolene. Dette medlem mener også at et slikt ombud vil kunne være et sted hvor lærere kan få råd om hvordan man skal ta tak i mobbing når det oppstår. Det bør også etter dette medlems syn vurderes å gi mobbeombudet sanksjonsmuligheter, og mulighet til å føre saker for mennesker som har fått ødelagt sin skolegang på grunn av mobbing.

Det trengs nye virkemidler i kampen mot mobbing, og dette medlem fremmer derfor forslaget fra dokumentet.

Komiteens medlem fra Venstre er kritisk til det dette medlem oppfatter som et stadig økende krav om opprettelse av forskjellige typer ombud innenfor ulike samfunnssektorer. Dette medlem mener på prinsipielt grunnlag at folke-

valgte politikere i størst mulig grad bør fungere som ombud for dem som har stemmerett, og er av den grunn svært skeptisk til opprettelsen av nye varianter ombud. Elever har imidlertid ikke stemmerett, og dette medlem støtter bl.a. av denne grunn elevombudenes funksjon.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem en sak for Stortinget der det innføres ulike sanksjonsmuligheter overfor skoleeiere som bryter forvaltningslovens bestemmelser knyttet til enkeltvedtak, og klageadgang i saker som omhandler mobbing.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen opprette et elevombud for grunnskolen, og at dette blir lagt under Barneombudet.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremsette et forslag for Stortinget om innføring av mobbeombud i hvert fylke.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:73 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Kjell Ingolf Ropstad, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om innføring av mobbeombud i alle landets fylker – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 24. februar 2011

Marianne Aasen

leder

Aksel Hagen

ordfører